

Aan de Minister van Klimaat en Groene Groei, mevrouw S. Hermans

i.a.a.:

- de Staatssecretaris van Milieu, de heer C. Jansen
- 2^e-kamercommissie KGG
- Commissie Maatwerkafspraken
- GS en PS van Zeeland

Betreft: Duurzaam industriebeleid

16 december 2024

Geachte minister, beste mevrouw Hermans,

Vorig jaar hebben wij uw ministerie geïnformeerd over onze voorstellen om de uitvoering van het klimaatbeleid en de verduurzaming van de Zeeuwse basisindustrie te versnellen. Wij verwijzen naar onze brieven van medio maart 2023 aan u, aan de minister voor Energie en Klimaat, aan de staatssecretaris voor I&W en aan de 2^e kamer-commissie EZK. Refererend aan het antwoord dat wij, mede namens u, van de staatssecretaris ontvingen hebben wij onze plannen verder uitgewerkt en deze enkele malen met de bedrijven besproken. Echter, wij moeten nu constateren dat de voortgang stagneert en dat de bedrijven zich lijken terug te trekken in een behoudende opstelling.

Als recent voorbeeld uit de praktijk noemen we hier het chemiebedrijf Dow Terneuzen, landelijk één van de grootste uitstoters van broeikasgassen (ruim 4 Mton), en ook van stikstof (ca 8% van de landelijke uitstoot). Dow produceert nog steeds op basis van zeer energie-intensieve, fossiele en lineaire productieprocessen en middels veelal tientallen jaren oude installaties. Twee van de drie kraakfabrieken stammen nog uit de jaren '60. In de afgelopen 30 jaar zijn er geen significante procesvernieuwingen doorgevoerd met als doel om een aanzienlijke en noodzakelijke reductie van de CO₂-uistoot te realiseren.

Voor Dow hebben wij de afgelopen jaren in totaal 4 alternatieven ontwikkeld en met hen besproken. De haalbaarheid hebben we onderzocht via modelberekeningen, zowel gericht op procestechniek, massastromen, energiebalans en duurzaamheid als op bedrijfseconomie en toekomstperspectief. De uitkomsten tonen haalbare en kansrijke mogelijkheden die positief scoren op de sleutelcriteria van duurzaamheid, economie en geopolitiek.

Het meest recent door ons voorgestelde alternatief (TIJ-4) omvat een versnelde elektrificering van een aantal fornuizen van de drie Dow-krakers, in combinatie met een elektriciteitsvoorziening vanuit het Vlaamse net. De noodzakelijke stroomvoorziening kan zo met minstens 7-10 jaar worden versneld. Ook zijn de kosten veel lager dan bij de nu geplande 380 kV-leiding (vanaf Zuid Beveland met een complexe kruising over de Westerschelde). Door de beschikbare stroomcapaciteit van de Elsta-centrale te benutten (eigendom van Dow) en een aantal verouderde fornuizen gefaseerd te vervangen wordt het mogelijk de eerste pilotinstallaties al op relatief korte termijn in te zetten.

Als belangrijkste resultaten van het voorgestelde plan vallen te noemen:

- De emissie van CO₂ wordt sterk en versneld gereduceerd en de noodzaak voor afvang, transport en opslag via CCS vervalt.
- De emissie van NO_x wordt met tientallen procenten gereduceerd.
- De fornuizen die nu niet voldoen aan de BBT-normen kunnen als eerste worden omgebouwd, waardoor Dow weer kan voldoen aan de Europese wet- en regelgeving (LVOC).
- De operationele kosten voor Dow worden aanzienlijk verlaagd o.a. doordat de kosten van CCS worden vermeden.
- De vrijkomende waterstof kan stuwkracht geven aan de ontwikkeling van de waterstofmarkt.

- Bij koppeling van enkele processen van Dow met die van Yara zullen de gezamenlijke emissiereducties nog aanzienlijk toenemen. Ook bedrijfseconomisch levert dit voor beide partijen forse extra voordelen op.

Echter, Dow weigert om zelfs maar onderzoek naar dit alternatief te doen.

Wij benadrukken dat de directies van de betrokken bedrijven, ook na aandringen, geen doorslaggevende belemmeringen of andere steekhoudende bezwaren tegen onze voorstellen hebben ingebracht. Diverse deskundigen (o.a. TNO) gaven aan dat onze voorstellen juist interessante mogelijkheden bevatten.

Nu, na drie jaar duwen en trekken, moeten wij constateren dat de Zeeuwse bedrijven substantiële verduurzamingsstappen ontwijken en zolang mogelijk vast lijken te houden aan het exploiteren van hun (vaak verouderde) installaties en fossiele productieprocessen. Dit past in een landelijk beeld van de voortgang van de industrie-transitie (KEV, PBL dd 24-10-2024). Vanuit de huidige internationale ontwikkelingen (mondiale energieprijzen, politieke onzekerheden, IRA, Chinese marktverstoringen, etc.) is dit wellicht begrijpelijk, maar naar onze mening ook een doodlopende weg.

En dat heeft grote gevolgen! Zonder innoverende stappen zijn deze industrieën in het huidige internationale speelveld genoodzaakt om binnen 5 á 10 jaar hun vestigingen in Nederland af te bouwen of geheel op te heffen. De sociaaleconomische impact hiervan zal fors zijn, zeker lokaal. Wellicht nog ernstiger is dat de aanpak van een effectief klimaat- en duurzaamheidsbeleid langdurig zal stagneren.

In uw brief gaat u ervan uit dat *“... de manier waarop verduurzaming wordt bereikt aan de bedrijven zelf is. Zij zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk om te bezien op welke manier zij de transitie vormgeven naar een schoon, duurzaam en rendabel bedrijf in de toekomst”*. Gezien onze constatering is uw huidige beleid naar onze mening echter niet toereikend om de bedrijven te motiveren daadwerkelijk de noodzakelijke stappen op de weg naar duurzaamheid te laten zetten.

Het PBL stelt in haar klimaat- en energieverkenning 2024 dat het: *“heel erg onwaarschijnlijk is dat Nederland het wettelijke klimaatdoel van 55 procent emissiereductie in 2030 haalt”*. En: *“Alleen extra beleid dat snel reducties oplevert, kan het doel voor 2030 dichterbij brengen.”*

Tegen deze achtergrond verzoeken wij u bovenstaande informatie te betrekken bij uw beleid zodat de zo dringend noodzakelijke transitie naar een duurzame en klimaatvriendelijke procesindustrie daadwerkelijk wordt versneld. Onze voorstellen betreffende Dow kunnen voor dit bedrijf, en mogelijk ook voor Yara, een sterk en praktisch aangrijpingspunt vormen.

Graag zijn wij bereid om het bovenstaande toe te lichten en u nadere informatie te verstrekken.

Hoogachtend, en met vriendelijke groet,
De leden van TIJ,

Ad Phernambucq, Roel Adriaansens, Tjeu van Mierlo,
Thom van Riet / bamboe@zeelandnet.nl / 06-36122901 / www.tij.nu

TIJ   Denktank voor duurzame procesindustrie in Zeeland
Een onafhankelijke expertgroep zonder commerciële belangen.